

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 678 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkijonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmuratovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzall Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farhod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiyl banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtirish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

XORAZM VILOYATIDA TRANSPORT XIZMATLARI KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI VA UNIVONLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Sharipova Bibijon Baxtiyorovna

Urganch davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

E-mail. bibijon@umail.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada xizmat tushunchasiga berilgan turli xil nazariy va amaliy yondashuvlar tahlil qilingan bo'lib, xizmatlar sohasining iqtisodiy o'sish va hududiy rivojlanishdagi o'rni ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Tadqiqot doirasida O'zbekiston umumiy ko'lamida va hududlar kesimida ko'rsatilgan transport xizmatlari hajmi hamda ularning dinamik o'sishi tahlil qilinadi. Xususan, Xorazm viloyati va uning tumanlari misolida transport xizmatlarining hajmi, o'sish sur'atlari va hududlararo taqsimoti o'rganilib, tashilgan yo'lovchi aylanmasining umumiy hajmida turli hududlarning ulushi statistik ma'lumotlar asosida ko'rsatib beriladi. Maqolada olingan natijalar hududlar o'rtasida xizmat ko'rsatishdagi farqlarni aniqlash, mavjud salohiyatni samarali safarbar etish va xizmat ko'rsatish sohasida yangi strategik yondashuvlarni ishlab chiqishda muhim ilmiy va amaliy xulosalar chiqarishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xizmat, xizmatlar sohasi, xizmatlar hajmining dinamikasi, transport xizmati, hududiy rivojlanish, xizmat ko'rsatish korxonalari, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract: This article analyzes various theoretical and practical approaches to the concept of service, scientifically examining the role of the service sector in economic growth and regional development. Within the framework of the study, the volume of transport services provided in Uzbekistan as a whole and across its regions, as well as the dynamics of their growth, are analyzed. In particular, the case of Khorezm region and its districts is examined, focusing on the volume of transport services, growth rates, and territorial distribution, as well as the share of different areas in the total passenger turnover. The findings highlight regional disparities in service provision, assess the existing potential for more efficient utilization, and provide important scientific and practical conclusions for developing new strategic approaches in the service sector.

Key words: service, service sector, dynamics of service volume, transport services, regional development, service enterprises, economic efficiency.

Аннотация: В данной статье рассмотрены различные теоретические и практические подходы к понятию услуги, а также научно обоснована роль сферы услуг в экономическом росте и региональном развитии. В рамках исследования проведён анализ объёма транспортных услуг, предоставленных в Республике Узбекистан в целом и в региональном разрезе, а также динамики их роста. В частности, на примере Хорезмской области и её районов изучены объёмы транспортных услуг, темпы их роста и территориальное распределение, а также определена доля отдельных регионов в общем объёме пассажирооборота. Полученные результаты позволяют выявить различия в оказании услуг между регионами, оценить потенциал их дальнейшего развития и выработать новые стратегические подходы в сфере предоставления услуг.

Ключевые слова: услуга, сфера услуг, динамика объёма услуг, транспортные услуги, региональное развитие, предприятия сферы обслуживания, экономическая эффективность.

KIRISH

Xorazm viloyati iqtisodiyotidagi xizmatlar qiymatini baholash qiyin, chunki u jadal rivojlanayotgan iqtisodiyotning eng istiqbolli tarmoqlaridan biri hisoblanadi. U transport, omborxona, pochta va kurerlik faoliyati, vaqtinchalik turar joy va umumiy ovqatlanish, axborot faoliyati va telekommunikasiyalar, ko'chmas mulk bilan bog'liq operatsiyalar, kasbiy, ilmiy va texnik faoliyat, ma'muriy va yordamchi xizmatlar sohasidagi faoliyat, ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy yordam, san'at, sport, ko'ngilochar va dam olish va boshqalarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy mahalliy va xorijiy iqtisodiy adabiyotlarda "xizmatlar"ni aniqlashning uchta asosiy yondashuvi mavjud. Birinchi yondashuvni soha deb atash mumkin, unga muvofiq xizmat ko'rsatish sohasi tegishli mutaxassislik sohaslarini o'z ichiga oladi.

Ikkinchi yondashuvga ko'ra, "xizmat" tushunchasi muqobil usul bilan shakllantiriladi, ya'ni mol — mulkka xos bo'lgan narsalarga qarama-qarshi xususiyatlar va belgilar umumlashtiriladi. Ushbu yondashuv oddiy, ammo u ziddiyatli natijalar beradi, chunki turli xil belgilarning ko'plab kombinasiya vujudga kelishi mumkin.

XX asr 80-yillariga kelib uchinchi yondashuv keng tarqalib, unga ko'ra "xizmat" ta'riflari eng umumiy xususiyatlarining aralashmasiga asoslangan va o'ziga xos xususiyatlarni aks ettiruvchi eng aniq xususiyatlar muayyan xizmat turlariga tayinlangan. Ushbu yondashuv hozirgi vaqtda o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda, garchi ilmiy va texnologik taraqqiyotdan kelib chiqqan ko'plab xizmatlar aralash xususiyatlarga ega.

Ikkinchi va uchinchi yondashuvlar nazariy va amaliyotda eng ko'p qo'llaniladi, bu ularni diqqat bilan ko'rib chiqish zarurligini belgilaydi.

Keyingi o'n yilliklar jahon iqtisodiyotida xizmat ko'rsatish sohasining rolining oshishi bilan tavsiflanadi. Xorazm viloyatida ishlab chiqarish va tijorat tizimi sifatida xizmat ko'rsatish sohasi ham faol rivojlanmoqda, bu yerda iqtisodiyotda band bo'lganlarning 42,8 % dan ortig'i ishlaydi. Bugungi kunga kelib, Xorazm viloyati iqtisodiyotidagi tub o'zgarishlar va muammolar xizmat ko'rsatish sohasining muhim rolini yetarlicha baholamaslik muammosini yanada kuchaytirdi. Bu yangi iqtisodiy barqaror jamiyatni shakllantirish va rivojlantirish jarayonida xizmat ko'rsatish sohasining rolini aniqlash zaruratini tug'dirdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Rivojlangan mamlakatlarda xizmat ko'rsatish sohasi iqtisodiy faoliyat tarkibida o'z ulushi bo'yicha sezilarli darajada ustunlik qiladi. "Xizmat" tushunchasiga alohida e'tibor qaratadigan bo'lsak, u o'nlab talqinlarga ega. Ushbu konsepsiyani ta'riflash bo'yicha mavjud yondashuvlarning eng katta sharhi R. Maleri ishlarda keltirilgan bo'lib, unga ko'ra, xizmatlarni sotish maqsadida ishlab chiqarilgan nomoddiy aktivlar sifatida izohlaydi. Nomoddiy aktivlar (yoki nomoddiy qiymat) - bu jismoniy obyekt bo'lmagan, lekin qiymatga ega bo'lgan qiymat - pul qiymati [1].

Bizningcha, xizmatni boshqa mahsulot kabi ma'lum mehnat evaziga olingan maxsus iste'mol qiymati deb tushunish lozim bo'lib, xizmatning iste'mol qiymatining o'ziga xos xususiyati shundaki, mehnat xizmatlarni narsa sifatida emas, balki faoliyat sifatida ko'rinishidir. Yuridik adabiyotlarda xizmat deganda shaxsning (odamlar guruhining) foydali mehnat faoliyati tushuniladi, uning natijalari jamiyatning har qanday ehtiyojlarini qondiradigan foydali samarada namoyon bo'ladi [2].

Xizmatning tabiatini tushunish uchun uni moddiy boylik (tovar) bilan asosiy odatda texnik-tashkiliy va iqtisodiy xususiyatlarga solishtirish katta ahamiyatga ega.

1-jadval. Xizmatning farqli xususiyatlari

Oddiy moddiy boyliklar(tovarlar)	Oddiy xizmatlar
His qilish	His qilmaslik
Narsalarni to'planishi natijasida tovarga aylanishi, moddiylashuv	To'planishi mumkin bo'lmagan jarayon, faoliyat
Ishlab chiqarish va taqsimlash, iste'moldan ajralgan holda amalga oshirilishi	Ishlab chiqarish va iste'mol bir vaqtda amalga oshirilishi
Iste'molchi ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etmasligi	Iste'molchi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonida ishtirok etishi
Mulkni iste'molchiga o'tkazilishi	Mulkning egasida qolishi

Jadvaldan ko'rinib turganidek, odatda xizmatning muhim xususiyati uning nomuvofiqligidadir. Nomuvofiqligi sababli xizmat faoliyati nomoddiy tarzda foydali ta'sir qiladi. Foydali ta'sir to'g'ridan-to'g'ri odamlarning ehtiyojlariga mos keladigan xizmatni qondirish darajasida namoyon bo'ladi va ularning subyektiv hislari, his-tuyg'ulari, hissiy tajribalari orqali qabul qilinadi.

Foydali ta'sirning nomuvofiqligi va xizmat ko'rsatuvchi ishlab chiqaruvchining ish jarayonidan ajralmasligi iste'molchini tanlashni murakkablashtiradi, chunki oldindan iste'molchi xizmatning foydali ta'sirining iste'mol xususiyatlarini bilmaydi. Bunday "sof" odatiy xizmatlarning iste'molchisi ularni boshqa iste'molchilarning fikri asosida, shuningdek, reklama imidji, moddiy atributlar, tovar belgisi, buklet va boshqalar yordamida bilvosita baholashi mumkin.

Nomoddiylik, nomuvofiqlik xususiyati odatda xizmatlarning eng muhim xususiyati hisoblanadi. Bu xususiyat ko'plab mualliflar uchun xizmatni aniqlash uchun asos bo'lib xizmat qildi.

2-jadval. Xizmat tushunchasiga bo'lgan turli xil yondoshuvlar tahlili

Mualliflar	Ta'rif
K.R.Makkonell, S.L.Bryu	xizmat ostida moddiy bo'lmagan (ko'rinmas) hol uchun, iste'molchi, firma yoki hukumat tomonidan bu jarayonga qimmatbaho narsalarni taqdim etishga tayyor ekanligi [3]
F.Kotler	Xizmat - bir tomon ikkinchi tomonga foyda evaziga ko'rsatishi mumkin bo'lgan va his qilish mumkin bo'lmagan jarayon va faoliyat [4]
S. Haller	Xizmat - iste'molchining talabini qondirish maqsadida, ishlab chiqaruvchining har qanday faoliyatga tayyorligi, shu jumladan barcha zarur bo'lgan moddiy, xuquqiy va boshqa resurslarni birlashtirish jarayoni [5]
Meffert va Brun	Xizmat - mijozlarga yoki boshqa obyektlarga (masalan, avtomobilni ta'mirlash) ta'sir qilish uchun xizmat ko'rsatish jarayoni va turli xil asosiy omillarning kombinatsiyasi doirasida (sug'urta xizmatlari sifatida) yoki haqiqiy harakatlar (Sartaroshlik xizmatlari sifatida) bilan bog'liq bo'lgan mustaqil bozor faoliyati.
K.Lovlok	U iste'molchilarga xizmatlar ko'rsatilishi va taqdim etilishi usuli ularning nomuvofiqligi sababli tavsiflanishi qiyinligini ta'kidlaydi [6] va xizmatlarni aniqlash uchun ikkita yondashuv taklif etadi: *xizmat-bu jismoniy obyektlar (tovarlar) ishlatiladigan bir tomon tomonidan taqdim etilgan harakat yoki jarayon, lekin harakatlarning bajarilishi nomoddiy va odatda hyech narsaga egalik qilishga olib kelmaydi; * xizmat-bu xizmatni yoki uning mol-mulkini oluvchiga qaratilgan moddiy yoki nomoddiy harakatlar natijasida ma'lum bir joyda va ma'lum bir vaqtda iste'molchilarga qiymat yaratadigan va muayyan afzalliklarni ta'minlaydigan iqtisodiy faoliyat turi.

Rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotida xizmat ko'rsatish sohasining ahamiyati yuqori darajada bo'lib, dunyoning samarali aholisining yarmidan ko'pini ish bilan ta'minlaydi. Jumladan, Germaniyada xizmat ko'rsatish sohasi ishchi kuchining 41%, Italiyada - 38%, Niderlandiyada - 50% dan kam, AQShda - 73% bandligini ta'minlaydi. Mamlakatning rivojlanish darajasi va uning mavjud salohiyati xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanish darajasini to'g'ri aks ettiradi. Xizmat ko'rsatish sohasining tuzilishi va rivojlanish xususiyatlarini o'rganish ko'plab ilmiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishi hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

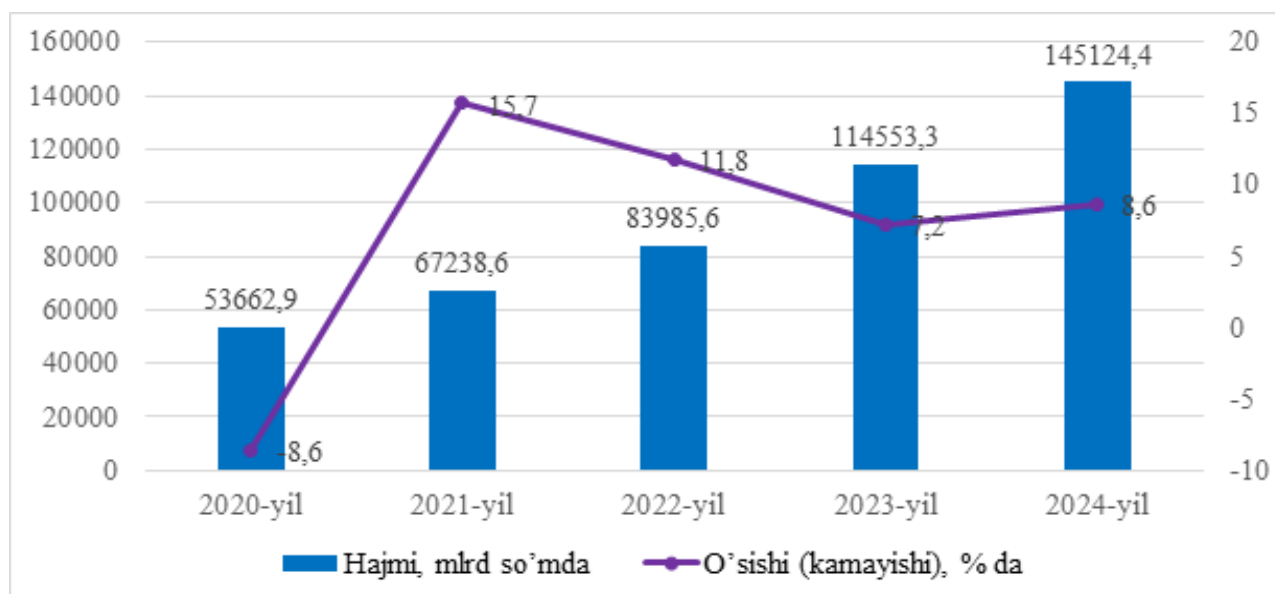
Asosiy ilmiy-nazariy qoidalarni ishlab chiqishda ilmiy abstraksiyalash, tahlil va sintez, statistik guruhlash kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Transport xizmatlarining hajmi – amaldagi narxlarda transport turlari bo'yicha transport jarayoniga (yuklarni tushirish va yuklash ishlari, transport-ekspeditorlik xizmatlari, transport xizmati va boshqalar) bevosita bog'liq bo'lgan tashish va boshqa faoliyatdan olingan daromad summasi sifatida aniqlanadi.

2024-yilning yanvar-dekabr oylarida transport xizmatlari hajmi 145124,4 mlrd so'mga yetdi, o'sish sur'ati 2023-yilga nisbatan 108,6 % ni tashkil etgan. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 17,7 % ni tashkil etgan.

Transport xizmatlarining umumiy hajmida avtomobil transportining ulushi 50,0 % ni tashkil etgan. Havo transportida yuk va yo'lovchilarni tashish bo'yicha xizmatlar ulushi 14,5 % ni, quvurlar orqali – 13,9 % ni tashkil etgan. Yordamchi transport faoliyati 12,5 % ni tashkil etgan. O'z navbatida, temir yo'l transporti tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar transport xizmatlarining umumiy hajmida 9,1 % ni tashkil etdi (1-rasm).

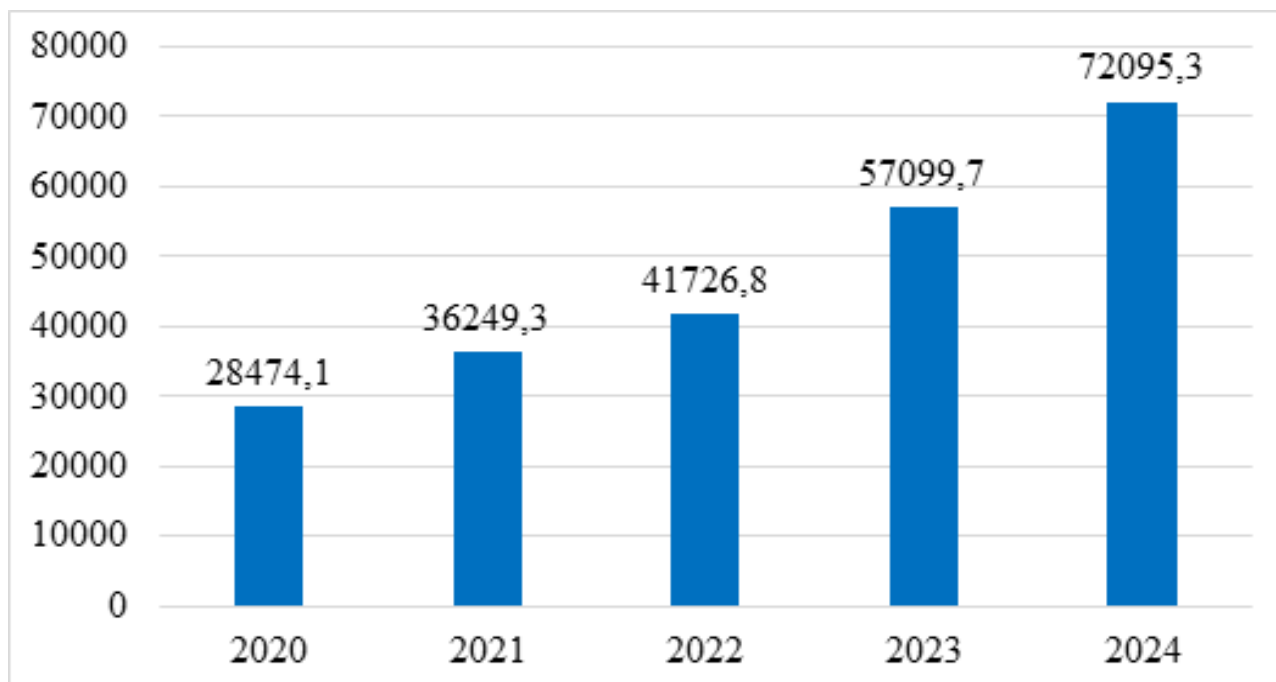
1-rasm. Transport xizmatlari hajmi va o'sishi (kamayishi) (yanvar-dekabr) [7,9] ((1) Hududlar bo'yicha taqsimlanmagan hajmlarni hisobga olgan holda))

Toshkent shahrida transport xizmatlari hajmi 28551,6 mlrd so'mni tashkil etib o'tgan yilning mos davriga nisbatan mazkur hududda transport xizmatlarining o'sishi 21,0 foiz darajasida qayd etildi (3-jadval).

3-jadval. Hududlar kesimida transport xizmatlari 2024 yil yanvar dekabr [7,9]

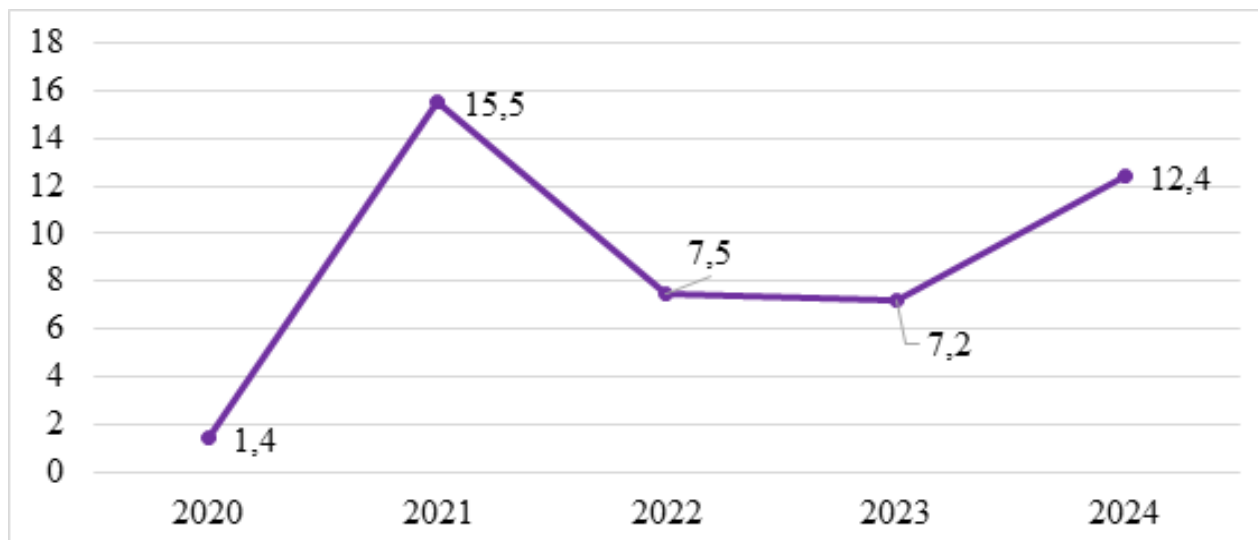
	O'sishi, % da	Hajmi, mlrd so'mda
Sirdaryo	+20,0	1116,1
Jizzax	+13,2	2101,5
Navoiy	+18,2	2635,9
Surxondaryo	+10,7	3309,5
Xorazm	+11,0	4164,3
Qoraqalpog'iston Resp.	+2,0	4265,3
Namangan	+18,1	4978,4
Qashqadaryo	+9,7	5642,8
Buxoro	+9,9	5670,0
Andijon	+15,5	6240,4
Farg'ona	+9,4	7205,6
Samarqand	+17,9	9865,5
Toshkent	+12,1	10246,5
Toshkent shahri	+21,0	28551,6

2024-yilning yanvar-dekabr oylarida avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 72604,7 mlrd so'mga yetgan. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 8,9 ni tashkil etdi (2-rasm).

2-rasm. Avtomobil transporti xizmatlari dinamikasi [7,9]

O'zbekistonda avtomobil transporti xizmatlari o'sishi barqaror tendentsiyaga ega bo'lmoqda. Xususan, 2023-yilda avtomobil transporti xizmatlari o'sishi 7,2 foizni tashkil qilgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2024-yilda 12,4 foizni tashkil etdi (3-rasm).

3-rasm. Avtomobil transporti xizmatlari o'sishi, % [7,9]

Hududlar kesimida ko'rsatilgan avtomobil transporti xizmatlari ulushidagi farq yildan-yilga kamayib bormoqda. Xususan, 2010-yilda avtomobil xizmatlari ulushida Toshkent shahri 20,2 foizni, Toshkent viloyati 15,7 foizni, Samarqand viloyati 13,0 foizni, Farg'ona viloyati 7,6 foizni, Andijon va Buxoro viloyatlari 7,4 foizni, Qashqadaryo viloyati 6,5 foizni, Xorazm viloyati 5,0 foizni, Surxondaryo viloyati 4,2 foizni, Namangan viloyati 4,1 foizni, Navoiy viloyati 2,6 foizni, Qoraqalpog'iston Respublikasi 2,4 foizni, Jizzax viloyati 2,2 foizni, Sirdaryo viloyati 1,8 foizni tashkil etgan. 2024-yilda esa avtomobil xizmatlari ulushida Toshkent shahri 16,7 foizni, Toshkent viloyati 13,2 foizni, Samarqand viloyati 12,1 foizni, Farg'ona viloyati 9,3 foizni, Andijon viloyati 8,5 foizni, Qashqadaryo viloyati 7,2 foizni, Buxoro viloyat 7,1 foizni, Namangan viloyati 5,5 foizni, Xorazm viloyati 5,3 foizni, Surxondaryo viloyati 4,2 foizni, Qoraqalpog'iston Respublikasi 3,3 foizni, Navoiy viloyati 3,2 foizni, Jizzax viloyati 2,9 foizni, Sirdaryo viloyati 1,8 foizni tashkil etgan (4-jadval).

4-jadval. Hududlar kesimida avtomobil transporti xizmatlari hajmi va ulushi [7,9]

Yillar / hududlar	2010-yil		2015-yil		2020-yil		2023-yil		2024-yil	
	Hajmi, mlrd. so'mda	Ulushi, % da	Hajmi, mlrd. so'mda	Ulushi, % da	Hajmi, mlrd. so'mda	Ulushi, % da	Hajmi, mlrd. so'mda	Ulushi, % da	Hajmi, mlrd. so'mda	Ulushi, % da
O'zbekiston Respublikasi	5124	100,0	16032,1	100,0	28474,1	100,0	56858,9	100,0	72095,3	100,0
Qoraqalpog'iston Respublikasi	121,4	2,4	552,1	3,4	860,5	3,0	1752,5	3,1	2384,3	3,3
Andijon viloyati	379,7	7,4	1385,9	8,6	2441,4	8,6	4689,9	8,2	6095,6	8,5
Buxoro viloyati	378,4	7,4	1214,4	7,6	2128,1	7,5	4099,5	7,2	5153	7,1
Jizzax viloyati	115,1	2,2	435,3	2,7	808,2	2,8	1584,3	2,8	2084,9	2,9
Qashqadaryo viloyati	333	6,5	1164,5	7,3	2111,8	7,4	4380,5	7,7	5209,3	7,2
Navoiy viloyati	131,5	2,6	446	2,8	865,9	3,0	1824,4	3,2	2292,4	3,2
Namangan viloyati	211,9	4,1	755,4	4,7	1530,9	5,4	3306,6	5,8	4193,4	5,8
Samarqand viloyati	665	13,0	1935,9	12,1	3252,1	11,4	6889,5	12,1	8734,8	12,1
Surxondaryo viloyati	213,6	4,2	710,3	4,4	1170,1	4,1	2355,5	4,1	2842,7	3,9
Sirdaryo viloyati	90,4	1,8	263,3	1,6	506,7	1,8	777,6	1,4	1038,9	1,4
Toshkent viloyati	805,5	15,7	2133,5	13,3	3793,4	13,3	7514,9	13,2	9504,8	13,2
Farg'ona viloyati	387,6	7,6	1409,2	8,8	2551,9	9,0	5300,2	9,3	6698,7	9,3
Xorazm viloyati	255	5,0	881,1	5,5	1500,3	5,3	2905	5,1	3803,7	5,3
Toshkent shahri	1035,9	20,2	2744,6	17,1	4947,1	17,4	9476,8	16,7	12053,9	16,7

2024-yilning yanvar-dekabr oylarida yo'lovchi avtomobil transporti xizmatlari ulushi 57,3 foizga yetgan.

Avtomobil transporti xizmatlarining umumiy hajmida katta qismi taksi xizmatlariga to'g'ri keladi—46,1%.

Avtomobil transporti xizmatlariga temir yo'lda tashishdan tashqari, quruqlikdagi yo'lovchi transportining boshqa xizmatlari, avtomobil transportida yuk tashish bo'yicha xizmatlar va ko'chish bo'yicha xizmatlar kiradi.

2024- yilning yanvar-dekabr oylarida avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi 4 164,3 mlrd. so'mga yetgan.

2023- yilning yanvar-dekabr oylariga nisbatan ushbu xizmatlarning o'sish sur'ati 111,0 % ga yetdi. Ko'rsatilgan bozor xizmatlarining umumiy hajmidagi ulushi 14,7 % ni tashkil etgan.

5-jadval. Xorazm viloyatida avtomobil transportida ko'rsatilgan bozor xizmatlari hajmi, ulushi va o'sish sur'ati (2024- yil yanvar-dekabr) [8,9]

Shahar va tumanlar	Xizmatlar hajmi, mlrd so'mda	Ulushi, % da	O'sish sur'ati, % da
Xorazm viloyati	4164,3	100,0	111,0
Urganch sh	826,8	19,9	111,6
Xiva sh	104,6	2,5	115,9
Bog'ot	291,1	7,0	107,6
Gurlan	274,6	6,6	111,7
Qo'shko'pir	264,7	6,4	115,6
Urganch	335,7	8,1	118,3
Hazorasp	302,5	7,3	106,5
Tuproqqal'a	111,6	2,7	109,6
Xonqa	383,5	9,2	119,6
Xiva	254,4	6,1	113,5
Shovot	213,5	5,1	109,4
Yangiariq	206,7	5,0	115,3
Yangibozor	208,9	5,0	111,4

Yo'lovchi tashish. 2024- yil yanvar - dekabr oylarida viloyat bo'yicha avtomobil transportida 478,3 mln. kishi tashilgan bo'lib, bu ko'rsatkich o'tgan yilning shu davriga nisbatan 103,8 foizni tashkil etagan.

6-jadval. Yo'lovchi tashish va yo'lovchi aylanmasi asosiy ko'rsatkichlari [8,9]

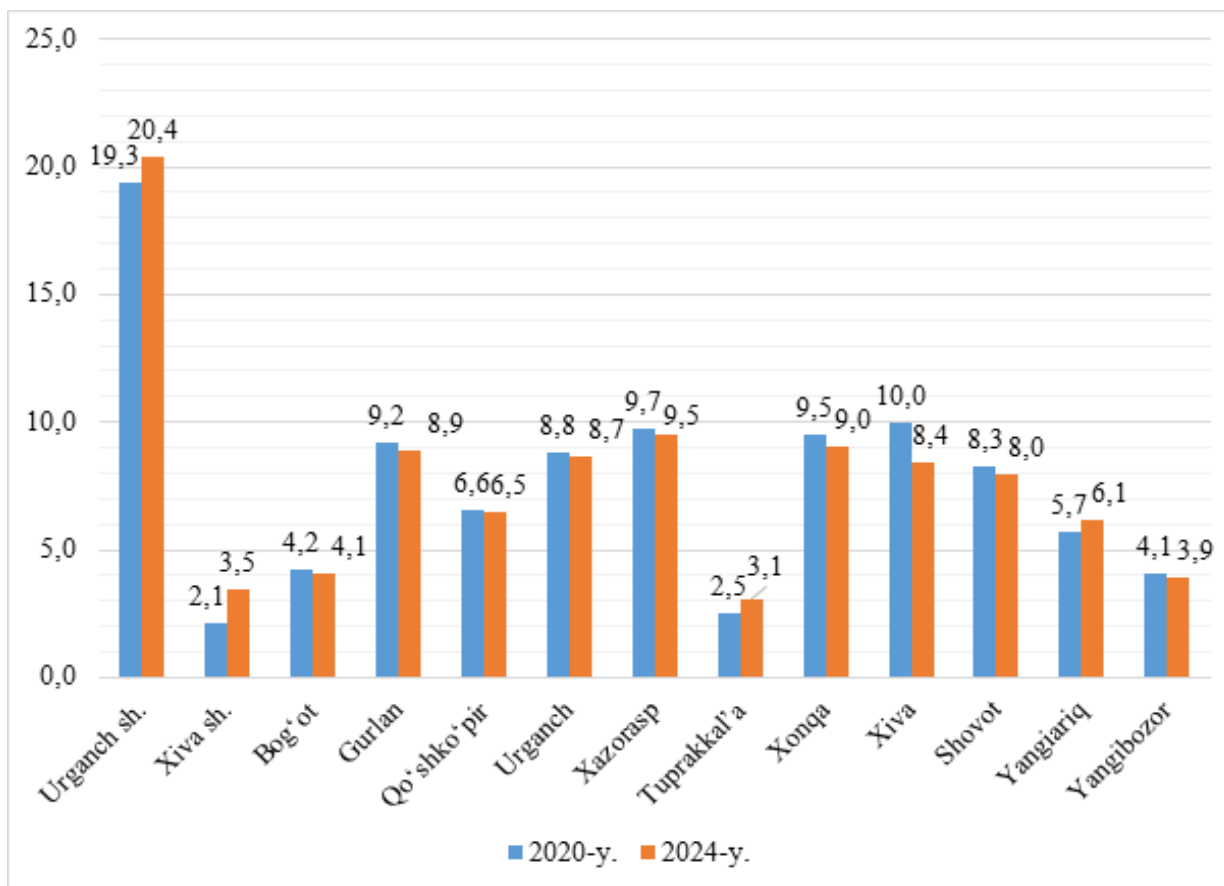
	2024- yil yanvar- dekabr	2023- yil yanvar- dekabr oylariga nisbatan, %
Tashilgan yo'lovchi, mln. yo'lovchi	478,3	103,8
shu jumladan: avtomobil transporti	478,3	103,8
Yo'lovchi aylanmasi, mln. yo'lovchi-km	8 887,7	102,4
shu jumladan: avtomobil transporti	8 887,7	102,4

Viloyatning tuman va shaharlari kesimida tashilgan yo'lovchi bo'yicha yetakchi o'rinni Urganch shahri (98 227,2 ming kishi) egallagan. Shu bilan birga, eng yuqori ko'rsatkich Hazorasp (45 177,3 ming kishi), Xonqa (42 951,5 ming kishi) va Gurlan (42 532,6 ming kishi) tumanlarida kuzatilgan.

7-jadval. Hududlar kesimida yo'lovchi tashish, ming kishi (2024 - yil yanvar- dekabr holatiga [8,9])

Shahar va tumanlar nomi	ming kishi	2023- yil yanvar - dekabrga nisbatan foiz hisobida	jamiga nisbatan ulishi, foiz hisobida
Xorazm viloyati	478 341,4	103,8	100,0
Urganch shahri	98 227,2	103,8	20,5
Xiva shahri	17 039,4	103,9	3,5
tumanlar:			
Bog'ot	19 412,0	104,3	4,1
Gurlan	42 532,6	103,7	8,9
Qo'shko'pir	30 825,9	104,6	6,4
Urganch	41 437,4	104,5	8,7
Hazorasp	45 177,3	103,9	9,4
Tuproqqal'a	15 059,1	102,4	3,2
Xonqa	42 951,5	103,4	9,0
Xiva	39 758,6	103,9	8,3
Shovot	37 801,5	105,7	7,9
Yangiariq	29 446,1	102,5	6,2
Yangibozor	18 672,7	104,8	3,9

Ko'rsatilgan yo'lovchi tashishda eng kichik ko'rsatkich quyidagi hududlar - Tuproqqal'a (15 059,1 ming kishi), Xiva shahri (17 039,4 ming kishi), Yangibozor (18 672,7 ming kishi) tumanlari hissasiga to'g'ri kelgan.

4-rasm. Tashilgan yo'lovchining umumiy hajmida hududlarning ulushi, % [8,9]

Hududlar kesimida yo'lovchi tashishning yuqori ulushi bo'yicha yetakchi o'rinni Urganch shahri (20,4 foiz) egalladi. Shu bilan birga Xazorasp (9,5 foiz), Xonqa (9,0 foiz) va Gurlan (8,9 foiz) tumanlarida ham yuqori ulushi kuzatildi.

Xorazm viloyatida 2024-yilda yo'lovchi tashish 2023-yilga nisbatan 106,8 foizga o'sdi. Hududlar kesimida tahlil qiladigan bo'lsak, eng yuqori ko'rsatkich Xiva shahriga to'g'ri kelib, 126,2 foizni tashkil etgan. Keyingi o'rinlarda Xazorasp tumanida 115,3 foiz, Shovot tumani 110,6 foizga o'sish orqali egallagan (8-jadval).

8-jadval. Hududlar kesimida yo'lovchi tashish o'sish sur'ati, o'tgan yilga nisbatan foiz hisobida [8,9]

	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2023-y.	2024-y.
Xorazm viloyati	93,2	118,8	102,5	102,6	106,8
Urganch sh.	85,1	124,9	102,3	102,4	107,5
Xiva sh.	41,9	180,9	95,1	101,4	126,2
Bog'ot	95,4	115,6	104,0	102,5	104,9
Gurlan	96,4	115,1	102,9	103,0	106,3
Qo'shko'pir	96,2	116,9	101,3	104,8	105,2
Urganch	95,8	117,0	101,8	102,6	107,5
Xazorasp	72,8	127,3	88,0	101,0	115,3
Tuprakkal'a	-	94,7	193,8	101,0	86,6
Xonqa	98,4	114,6	101,2	103,7	105,3
Xiva	132,6	103,2	105,5	101,4	102,1
Shovot	100,9	114,7	99,7	101,4	110,6
Yangiariq	84,9	128,1	104,4	103,0	104,6
Yangibozor	98,8	115,1	100,2	106,9	103,8

2024- yil yanvar - dekabr oylarida viloyat bo'yicha yo'lovchi aylanmasi 8 877,7 mln. yo'lovchi-km. ni tashkil qildi va 2023- yil yanvar - dekabr oylariga nisbatan 102,4 foizni tashkil qilgan.

9-jadval. Xorazm viloyatining yo'lovchi aylanmasi hajmi, ming yo'lovchi-km [8,9]

	2010-y.	2015-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2023-y.	2024-y.
	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km	ming yo'lovchi-km
Xorazm viloyati	3200896,0	4608522,1	6993116,7	8086149,1	8412555,0	8571885,1	8984098,3
Urganch sh.	472088,5	685694,1	1274946,1	1506510,4	1618329,9	1659755,1	1736671,7
Xiva sh.			129569,2	266683,1	253285,5	257835,9	318605,6
tumanlar:							
Bog'ot	276626,8	393276,3	296570,1	339237,8	357365,3	362549,3	379191,0
Gurlan	253378,5	366804,3	648642,1	736806,5	759294,2	771985,0	810420,3
Qo'shko'pir	259622,0	376793,4	466925,9	531059,1	545844,5	556670,1	582924,9
Urganch	320644,9	456651,7	623111,2	711132,1	734188,4	749740,0	789721,0
Xazorasp	314432,8	449707,8	680816,7	844741,4	764350,2	776505,4	867315,9
Tuprakkal'a			186637,4	167318,8	327578,7	332788,1	285117,3
Xonqa	299090,8	426619,0	677078,3	754733,6	769070,5	782621,7	823008,9
Xiva	286792,1	416911,8	724352,7	705104,3	758656,6	773507,7	755425,4
Shovot	295325,9	425198,4	587578,3	690233,6	662345,7	674221,7	717608,9
Yangiariq	226177,0	328640,6	403523,1	487912,9	531994,7	536154,3	560816,5
Yangibozor	196716,6	282224,7	293365,6	344675,5	329950,8	337550,7	357270,8

Viloyatning yo'lovchi aylanmasi hajmida yetakchi o'rinni Urganch (1736671,7 ming yo'lovchi-km) shahri egallagan. Shu bilan birga eng yuqori ko'rsatkich Xazorasp (867315,9 ming yo'lovchi-km), Xonqa (823008,9 ming yo'lovchi-km) va Gurlan (810420,3 ming yo'lovchi-km) tumanlarida kuzatilgan.

Ko'rsatilgan yo'lovchi aylanmasidagi eng kichik yo'lovchi-km. quyidagi hududlar- Tuproqqal'a (285117,3 ming yo'lovchi-km), Xiva shahri (318605,6 ming yo'lovchi-km) va Yangibozor tumani (357270,8 ming yo'lovchi-km) hissasiga to'g'ri kelgan.

10-jadval. Tashilgan yo'lovchi aylanmasining umumiy hajmida hududlarning ulushi, % [8,9]

	2020-y.	2021-y.	2022-y.	2023-y.	2024-y.
Xorazm viloyati	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Urganch sh.	18,2	18,6	19,2	19,4	19,3
Xiva sh.	1,9	3,3	3,0	3,0	3,5
tumanlar:					
Bog'ot	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Gurlan	9,3	9,1	9,0	9,0	9,0
Qo'shko'pir	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5
Urganch	8,9	8,8	8,7	8,7	8,8
Xazorasp	9,7	10,4	9,1	9,1	9,7
Tuprakkal'a	2,7	2,1	3,9	3,9	3,2
Xonqa	9,7	9,3	9,1	9,1	9,2
Xiva	10,4	8,7	9,0	9,0	8,4
Shovot	8,4	8,5	7,9	7,9	8,0
Yangiariq	5,8	6,0	6,3	6,3	6,2
Yangibozor	4,2	4,3	3,9	3,9	4,0

Hududlar bo'yicha yuk aylanmasining yuqori ulushi bo'yicha yetakchi o'rinni Urganch (19,3 foiz) shahri egallagan. Shu bilan Hazorasp (9,7 foiz), Xonqa (9,2 foiz), Gurlan (9,0 foiz) va Xiva (8,4 foiz) tumanlarida ham yuqori ulush kuzatilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, xizmat ko'rsatish sohasi korxonalari Xorazm viloyati iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Xorazm viloyatining xizmat ko'rsatish sohasidagi korxonalarni yanada rivojlantirish iqtisodiy faoliyatni amalga oshirish uchun yanada qulay iqtisodiy va huquqiy sharoitlar yaratishni talab qiladi. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- xizmat ko'rsatish sohasini jadal rivojlantirish, yalpi ichki mahsulotni shakllantirishda xizmatlarning o'rni va ulushini oshirish, ko'rsatilayotgan xizmatlar tarkibini, eng avvalo, ularning zamonaviy yuqori texnologik turlari hisobiga tubdan o'zgartirish;

- sanoat va xizmat ko'rsatish sohasini jadal rivojlantirish hisobiga subvensiyaga qaram tuman va shaharlarni kamaytirish va mahalliy byudjetlarning daromad bazasini kengaytirish;

- aholiga ijtimoiy xizmat ko'rsatishni yaxshilash, aholiga ijtimoiy xizmat ko'rsatishda davlat-xususiy sherikligini kamaytirish;

- aholiga transport xizmati ko'rsatishini tubdan yaxshilash, yo'lovchi tashish xavfsizligini oshirish;

- ichki bozor uchun yangi xizmatlar ko'rsatuvchi korxonalar faoliyatini tartibga solishning me'yoriy-huquqiy asoslarini takomillashtirish;

- fan va texnika taraqqiyotini jadal rivojlantirish maqsadida innovation investisiyalarni rag'batlantirish bo'yicha davlat va mahalliy dasturlarni ishlab chiqish;

- investisiya siyosati sohasida davlat va mahalliy dasturlarni amalga oshirish, xususan, asosiy fondlarni yangilash sohasida imtiyozli kreditlash dasturlarini ishlab chiqish;

- rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilashga aholini jalb etish orqali xizmat ko'rsatish va servis sohasida mahalliy korxonalarni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatini takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.

Milliy iqtisodiyotning mutanosibligi va barqarorligini ta'minlashda xizmatlar ko'rsatish sohasini rivojlantirish natijasida, mamlakatda yangidan – yangi qo'shimcha ish o'rinlari yaratiladi va bu o'z navbatida, aholining turmush farovonligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Аванесова Г.А. Сервисная деятельность: историческая и современная практика, предпринимательство, менеджмент [Текст] / Г.А. Аванесова. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 318 с.
2. Курбанова И.Т. Управление инновационным развитием предприятия сферы услуг [Электронный ресурс] / И.Т. Курбанова, И.К. Шахбанова. – Режим доступа: <http://uecs.ru/uecs-37-372012/item/998-2012-01-31-06-05-56>.
3. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс. Принципы, проблемы, политика. Т. II. - М.: Республика, 1992. С. 398.
4. Котлер Ф. Основы маркетинга. - М.: Прогресс, 1991. С. 638.
5. Haller S. Dienstleistungsmanagement. Grundlagen - Konzepte - Instrumente. - Wiesbaden, 2004. S. 9.
6. Лавлок К. Маркетинг услуг: персонал, технология, стратегия. - М.: Изд. дом «Вильямс», 2005. С. 34.
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining (stat.uz) ma'lumotlari
8. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi (<https://www.xorazmstat.uz>) ma'lumotlari.
9. Muallif ishlanmalari

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>